

**Vad är grejen
med karensen?**

Vad är karensavdraget och hur påverkar det dig?

Karensavdraget är en summa som dras från din sjuklön när du blir sjuk. Avdraget motsvarar ungefär 20 procent av den sjuklön du skulle ha tjänat in under en vecka. Sjuklönen är 80 procent av din vanliga lön och betalas av arbetsgivaren under de första 14 dagarna av sjukfrånvaro.

Karensavdraget infördes i januari 2019 och ersatte den tidigare karensdagen som funnits sedan 1993. Avdraget innebär att för den som arbetar måndag–fredag görs ett karensavdrag för hela måndagen. För de som arbetar oregelbundet med varierande arbetstid är karensavdraget fortfarande 20 procent av en genomsnittlig arbetsvecka. Det betyder att avdraget är samma oavsett om du blir sjuk på ett långt eller kort pass. Ojämna arbetsscheman påverkas inte mer än jämna.

Hur fungerar sjukförsäkringen?

Sjukförsäkringen finns för att ge dig ekonomisk trygghet om du blir sjuk och inte kan arbeta. Om din arbetsförmåga minskar på grund av sjukdom kan du ha rätt till sjukpenning, vilket ger en viss ersättning under tiden du är sjuk.

Vad betyder självrisk och varför finns det?

Självrisk är den del av kostnaden som du själv måste betala när du använder en försäkring, exempelvis vid sjukdom eller en skada. Självrisk finns för att minska risken att försäkringen missbrukas. Självrisk och olika former av kontroll (till exempel läkarintyg) finns till för att myndigheter och försäkringsbolag ska kunna försäkra sig om att den sjuka eller skadade är berättigad till ersättning.

Sveriges sjuklöneperiod sticker ut

Danmark 30 dagars sjuklön från arbetsgivaren, förlängs ofta genom kollektivavtal. Sjuklönen är 100 procent av lönen. Ingen självrisk.

Finland Minst 10 dagars sjuklön från arbetsgivaren, förlängs ofta genom kollektivavtal. Om anställningen har varat minst en månad är sjuklönen 100 procent av den ordinarie lönen. Ingen självrisk under sjuklöneperioden.

Island Minst två dagars sjuklön från arbetsgivaren för varje arbetad månad. 100 procent av lönen. Ingen självrisk under sjuklöneperioden.

Norge Normalfallet 16 dagars sjuklön från arbetsgivaren. Sjuklönen motsvarar den ordinarie lönen upp till ett tak på 669 000 NOK per år. Vissa arbetsgivare ersätter inkomster över taket. Ingen självrisk.

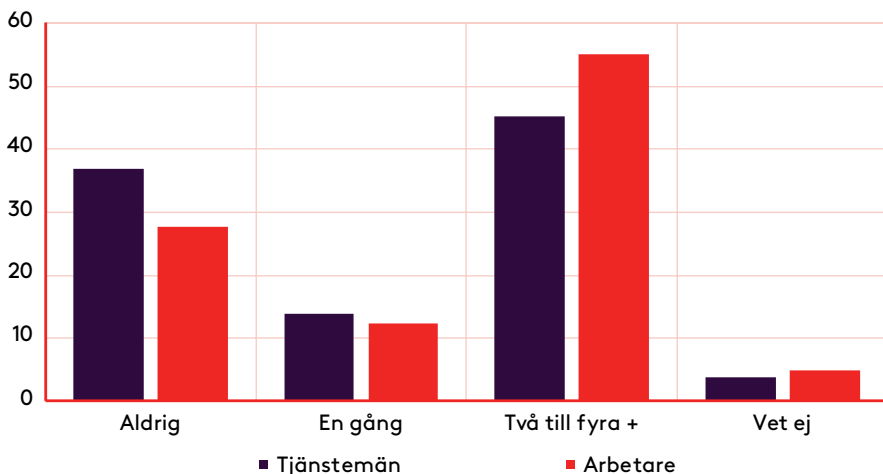
Sverige 14 dagars sjuklön från arbetsgivaren. Sjuklönen är 80 procent av lönen. Självrisk i form av det 20-procentiga löneavdraget och ett karensavdrag som motsvarar 20 procent av en veckas sjuklön.

Varför går folk till jobbet när de är sjuka?

Mer än hälften av arbetarna har gått till arbetet minst två gånger under de senaste 12 månaderna trots att de med tanke på sitt hälsotillstånd borde ha låtit bli. En vanlig anledning är man helt enkelt inte har råd att stanna hemma när man är sjuk. Det är en anledning som är vanligare i de fall personer har låga inkomster och lever i hushåll med snävare marginaler. Sjukfrånvaro leder till betydande ekonomiska förluster. Istället för att ta sjukdagar kanske de tar ut semester eller jobbar trots sjukdom för att undvika karensavdraget.

Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har du gått till arbetet trots att du med tanke på ditt hälsotillstånd borde ha låtit bli?

Procent

Källa: Verian 2024, undersökning beställd av LO.

Av vilken eller vilka anledningar har du gått till jobbet trots att du var sjuk?

Procent av svarande (flera svar möjliga)

Källa: Verian 2024, undersökning beställd av LO.

Vem kan inte jobba hemifrån?

De som har ett jobb där de kan jobba hemifrån småsjuka har möjlighet att slippa karensavdraget. Att jobba småsjuk kan vara svårare för den som behöver vara på arbetsplatsen. 9 av 10 av LO-förbundens medlemmar måste utföra sitt arbete på plats. Skillnader i arbetsvillkor skapar alltså skilda förutsättningar att hantera sjukdom.

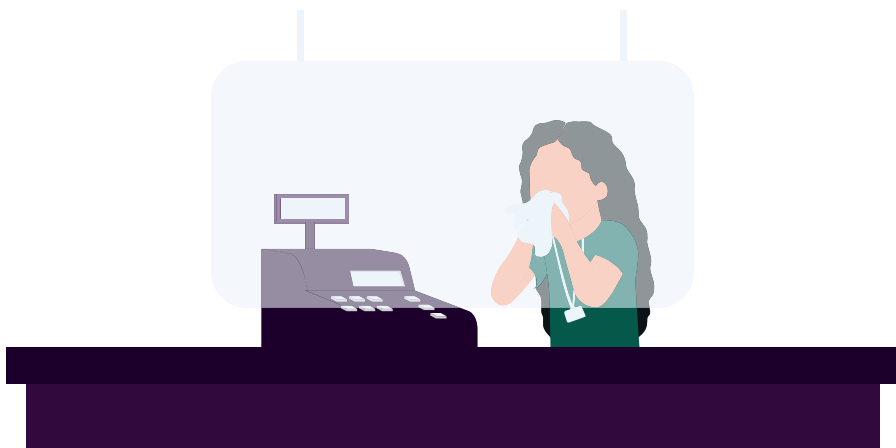
Varför är måndagar en vanlig sjukdag?

Tre av tio sjukfall börjar på måndagar. För dem som jobbar måndag till fredag kan sjukdomar som startat under helgen leda till sjukfrånvaro på måndagen. Det är då man har rätt till sjuklön eftersom det är från första arbetsdagen när sjukdomen hindrar arbetsförmågan man får sjuklön. Sjukfall som börjar lördag, söndag eller måndag ser därför ut att ha börjat på måndagen.

Kommer fler bli sjukskrivna om karensavdraget avskaffas?

Nio av tio sjukfall avslutas under den första sjukveckan. Omkring hälften av alla sjukfall avslutas inom två dagar. Hur en självrisk är utformad påverkar om och när en person väljer att sjukanmäla sig.

Eftersom den första dagen utan ersättning är kännbart dyr, väljer färre att sjukanmäla sig. Samtidigt kan personer som redan har tagit kostnaden för en hög självrisk vara benägna att vara hemma längre för att inte riskera att bli sjuka igen och behöva ta ett nytt karensavdrag. Självrisker påverkar alltså både sannolikheten att påbörja en sjukperiod och sjukperiodens varaktighet. Ett avskaffande av karensavdraget kan därför innebära fler, men kortare, sjukfall.

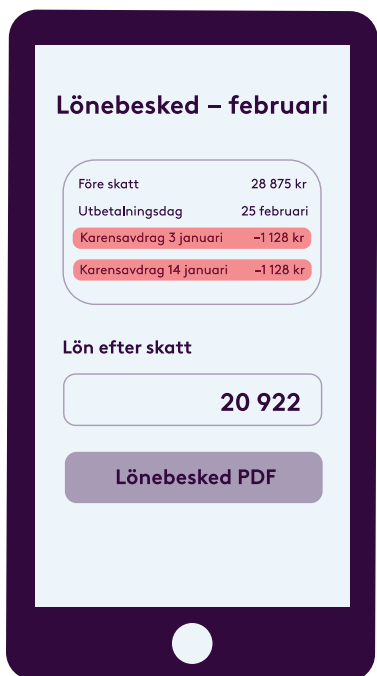
Vad leder sjuknärvaro till?

Sjuknärvaro innebär att anställda arbetar trots att de är sjuka för att prestera normalt. Stora och upprepade självrisker i början av sjukfall riskerar att leda till smittsam sjuknärvaro på arbetsplatser. När anställda går till jobbet trots att de är sjuka kan smittan sprida sig, särskilt i yrken där man har nära kontakt med både brukare och kollegor, som inom vården, barnomsorgen eller handeln. I vissa fall kan smittspridningen bli mycket stor, som för vårdpersonal som har flera arbetsställen. Det här kan leda till minskad produktivitet.

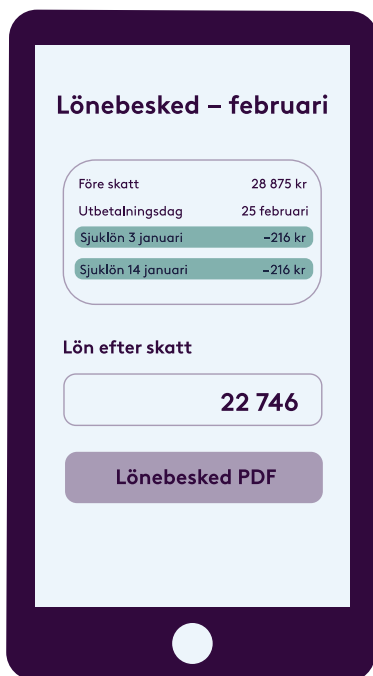
Att återkommande gå till jobbet sjuk kan i längden leda till långtidssjukskrivning och förtidspensionering. Upprepad sjuknärvaro innebär sämre hälsa och fysiska besvär eftersom man inte får den återhämtning och avbrott i belastning som behövs. Dagens sjuknärvaro leder med andra ord till framtida sjukfrånvaro.

Hur skulle du påverkas om karensavdraget togs bort?

I dag:

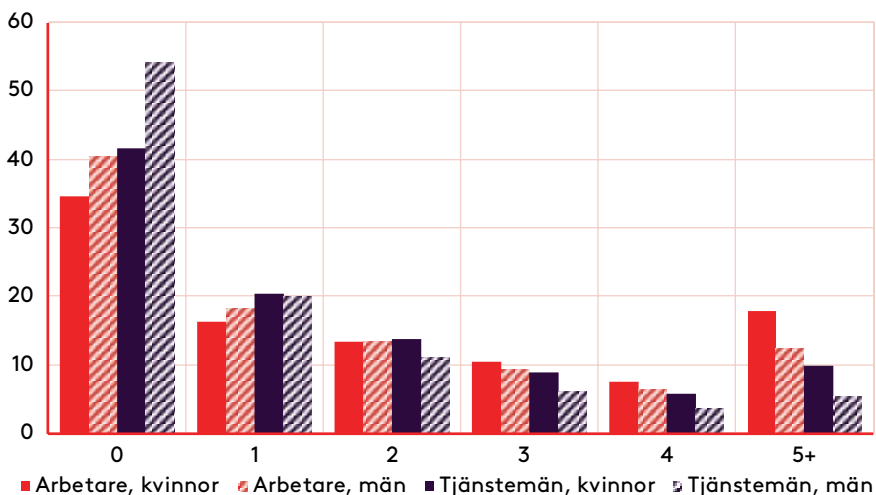
LOs förslag:

Det är i dag stora skillnader mellan grupper när det gäller hur många karensavdrag man råkar ut för på ett år. Mer än hälften av tjänstemannamännen har inte ett enda karensavdrag under en 12-månaders period medan närmare var femte arbetarkvinna (18 procent) har minst fem avdrag. Den gruppen förlorar alltså inkomst motsvarande minst en sjuklönevecka på ett år.

Antalet karensavdrag 2022 per kön och klass

Procent

Källa: SCB (Fasit) och egna beräkningar.

Om karensavdraget togs bort skulle du få 80 procent av din lön redan från första sjukdagen. För en barnskötare som är hemma sjuk vid två olika tillfällen på en månad skulle den förlorade inkomsten bli 432 kronor. I dag med två karensavdrag förlorar barnskötaren istället 2 256 kronor. Det är en skillnad på 1 824 kronor. Motsvarande för en maskinoperatör som är hemma sjuk vid två olika tillfällen på en månad skulle den förlorade inkomsten bli 576 kronor i månaden. I dag med två karensavdrag förlorar maskinoperatören 2 916 kronor. Det är en skillnad på 2 340.

Kan kollektivavtal påverka karensavdraget?

Ja, arbetsmarknadens parter kan sluta avtal om att ta bort karensavdraget. LO anser ändå att detta är en fråga som bör lösas genom lagstiftning. En lösning genom kollektivavtal kan innebära att arbetstagersidan som sluter avtalet måste avstå löneökningar motsvarande de kostnader det skulle medföra arbetsgivaren. Olika fackförbund har olika möjligheter att vidta stridsåtgärder gentemot arbetsgiversidan. Om möjligheten att ta bort karensavdraget ska vara beroende på ett fackförbunds konfliktstyrka finns det en risk att det skydd som sjuklönelagen är tänkt att ge, kan komma att variera från bransch till bransch. Detta vore mycket olyckligt.

LO ser dessutom att det finns en risk för att det tas ytterligare ett steg mot en modell där försäkringsvillkoren skiljer sig åt på olika delar av arbetsmarknaden och mellan olika löntagarkategorier. En fortsatt utveckling i denna riktning skulle av allt att döma skada legitimiteten för hela välfärdsstaten.

Karens skapar flera problem

En bra sjukförsäkring ska täcka inkomstbortfall vid sjukdom, men samtidigt förhindra att den används felaktigt. Problemet är att karensavdraget är en orimligt hög självrisk som skapar orättvisor. Karensavdraget i början av en sjukdomsperiod minskar risken för att sjukförsäkringen missbrukas. Men det leder också till att vissa inte använder försäkringen alls. De som har små ekonomiska marginaler känner sig tvingade att arbeta trots att de är sjuka. Sjuknärvaron är skadligt både för individen och arbetsplatsen.

LOs ståndpunkter

- > Karensavdraget ska avskaffas permanent och för alla.
- > Den som är sjuk ska ha sjuklön eller sjukpenning från första sjukdagen. Sjuklönen är 80 procent av inkomsten och är full tillräcklig som självrisk. Det behövs ingen ytterligare självrisk i form av karensavdrag.
- > Karensavdraget ska även avskaffas för den som inte har en arbetsgivare. Det gäller arbetslösa, behovsanställda, föräldralediga och studenter. Det kräver en förändring i sjuklönelagen och i socialförsäkringsbalken.

Vi samlar
Sveriges arbetare

Februari 2025

ISBN 978-91-566-3719-3

www.lo.se